

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวงจรชีวิตธุรกิจกับรายการคงค้างของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง ผู้ศึกษาได้ศึกษารวบรวมและระบุรายละเอียดของแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ส่วนด้วยกันดังต่อไปนี้

- ส่วนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับวงจรชีวิตธุรกิจ คุณภาพกำไร การจัดการกำไร และการบัญชีตามรายการคงค้าง
- ส่วนที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
- ส่วนที่ 3 กรอบแนวคิดการศึกษา

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับวงจรชีวิตธุรกิจ คุณภาพกำไร การจัดการกำไร และการบัญชีตามรายการคงค้าง

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับวงจรชีวิตธุรกิจ คุณภาพกำไร การจัดการกำไร และการบัญชีตามรายการคงค้าง ประกอบไปด้วย

แนวคิดวงจรชีวิตธุรกิจ

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพกำไร

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการกำไร

แนวคิดการบัญชีตามรายการคงค้าง

ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละส่วน อธิบายดังนี้

2.1.1 แนวคิดวงจรชีวิตธุรกิจ (Business Life Cycle or Corporate Life Cycle)

แนวคิดของวงจรชีวิตธุรกิจขยายมาจากแนวคิดของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ซึ่งพัฒนามาจากการศึกษาในส่วนของแขนงวิชาการตลาดและเศรษฐศาสตร์มหภาค โดยการศึกษาจะเน้นไปที่สินค้าและบริการ โดยแบ่งวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ออกเป็น 4 ช่วงคือ ช่วงเริ่มต้นหรือช่วงแนะนำ

(Start-up) ช่วงเจริญเติบโต (Growth) ช่วงคงที่ (Mature) และช่วงถดถอย (Decline) ในการแบ่งอาจมากหรือน้อยกว่า 4 ช่วงที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับแนวคิดของแต่ละบุคคล ซึ่งการแบ่งช่วงชีวิตแต่ละผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับข้อมูลของแต่ละผลิตภัณฑ์ ในส่วนของการแบ่งวงจรธุรกิจโดยใช้ข้อมูลทางการเงิน ก็ได้มีผู้เสนอวิธีการแบ่งแยกวงจรชีวิตของธุรกิจไว้หลายด้วยกัน ดังนี้

Gort and Klepper (1982) วงจรชีวิตธุรกิจนั้นเกิดขึ้นได้เพราะการเปลี่ยนแปลงในนวัตกรรมและการแข่งขันที่รุนแรงในแต่ละช่วงชีวิตธุรกิจ อย่างไรก็ตามในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมก็มีรูปแบบช่วงชีวิตธุรกิจที่แตกต่างกันออกไป สาเหตุก็เนื่องมาจากนวัตกรรมที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในแต่ละอุตสาหกรรมและสิ้นสุดลงเมื่อวัฏกรรมดังกล่าวได้เสื่อมความนิยมลง ทำให้กิจการดังกล่าวออกไปจากตลาดไปในที่สุด ซึ่งทำให้ได้แบ่งช่วงชีวิตธุรกิจออกเป็น 5 ช่วงประกอบด้วย

1. ช่วงแนะนำ (Introductory Stage) เป็นช่วงที่เกิดนวัตกรรมใหม่สำหรับการผลิตในครั้งแรก
2. ช่วงเจริญเติบโต (Growth Stage) เป็นช่วงที่มีการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
3. ช่วงคงที่ (Maturity Stage) เป็นช่วงที่จำนวนการผลิตเข้าสู่ช่วงที่มีจำนวนสูงที่สุด
4. ช่วงก่อนถดถอย (Shake-out Stage) เป็นช่วงที่กิจการเริ่มเข้าสู่ภาวะถดถอย
5. ช่วงถดถอย (Decline Stage) เป็นช่วงที่บริษัทที่จะเข้ามาในกลุ่มธุรกิจนั้นๆเกือบจะเท่ากับศูนย์

Segil (1999: Online Quoted in Maturi 1999) ที่ปรึกษาแผนกธุรกิจภายในประเทศและต่างประเทศ บริษัท Los Angeles-based Lared Group ที่ระบุว่า มันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรจะต้องเรียนรู้ว่าบริษัทของตนอยู่ในช่วงชีวิตใด บริษัทที่รู้ว่าอยู่ในช่วงชีวิตใด ก็จะสามารถวางแผนจัดการองค์กรได้อย่างเหมาะสม อาศัยแนวคิดของ Segil's Corporate Life Cycle Stage มาอธิบายช่วงชีวิตของธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย

1. ช่วงเริ่มต้น (Start-Up Stage) ในช่วงนี้เป็นช่วงใหม่ของบริษัทหรือกิจการร่วมค้าใหม่ระหว่างสององค์กร บริษัทที่อยู่ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายๆด้าน และมีความเสี่ยงสูง
2. ช่วงขาขึ้น (Hockey Stick Stage) เป็นช่วงที่มีอัตราการเจริญเติบโตในทิศทางเดียวกับรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้น ในขั้นนี้สามารถอธิบายโดย Hockey Stick on a Graph
3. ช่วงแห่งความเชี่ยวชาญ (Professional Stage) เป็นช่วงที่บริษัทคงที่ ในขณะที่รายได้เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องแต่ไม่เท่าช่วงขาขึ้น โดยเป็นช่วงที่อยู่ระหว่างช่วงขาขึ้น (Hockey Stick

Stage) กับช่วงคงที่ (Mature or Consolidating Stage) บริษัทในขั้นนี้จะเริ่มต้องการความปลอดภัยจึงมีการกระจายความเสี่ยงไปยังกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ

4. ช่วงคงที่ (Mature or Consolidating Stage) เป็นช่วงที่ระดับของรายได้ของกิจการถูกแย่งส่วนแบ่งการตลาดจนทำให้ใกล้เคียงกับคู่แข่ง

5. ช่วงถดถอย (Declining Stage) เป็นช่วงที่กิจการเข้าสู่ช่วงถดถอย มีโอกาสทางธุรกิจน้อยมีค่าใช้จ่ายสูง

6. ช่วงแห่งการยังชีพ (Sustaining Stage) เป็นช่วงที่กิจการยังไม่เข้าสู่ช่วงถดถอย เป็นช่วงที่อยู่ระหว่างช่วงคงที่ (Mature or Consolidating Stage) กับช่วงถดถอย (Declining Stage) ซึ่งธุรกิจกำลังใช้ความพยายามเพื่อที่จะไม่ให้กิจการเข้าสู่ช่วงถดถอย และสามารถดำเนินงานต่อไปได้

Zahorsky (2002: Online) ได้กล่าวไว้ถึงวงจรชีวิตธุรกิจว่า ธุรกิจก็ย่อมมีการพัฒนาเป็นช่วงเหมือนมนุษย์ โดยแต่ละช่วงชีวิตนั้นย่อมที่จะมีความแตกต่างกัน โดยสามารถแบ่งช่วงชีวิตของธุรกิจออกเป็น

1. ช่วงเป็นเมล็ดพันธุ์ (Seed Stage) ในช่วงชีวิตธุรกิจนี้อยู่ในช่วงของการเป็นแนวความคิดที่จะเกิดธุรกิจใหม่ โดยเป็นช่วงแรกอาจเป็นการค้นหาข้อมูลหรือทำการศึกษาข้อมูลในเบื้องต้นเท่านั้น ยังไม่เกิดธุรกิจขึ้น

2. ช่วงเริ่มต้น (Start-up Stage) เป็นช่วงที่เกิดธุรกิจขึ้นแล้วโดยถูกต้องตามกฎหมาย สินค้าหรือบริการยังไม่เป็นที่เป็นที่รู้จักมากนัก ประกอบกับกิจการมีความจำเป็นที่จะต้องลงทุนระยะยาวในอนาคต

3. ช่วงเจริญเติบโต (Growth Stage) เป็นช่วงที่ธุรกิจมีการเจริญเติบโต รายได้และลูกค้ามีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ธุรกิจมีโอกาสและปัญหาเพิ่มขึ้น ธุรกิจมีกำไรและความแข็งแกร่ง แต่ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เกิดกิจการคู่แข่งเพิ่มมากขึ้น

4. ช่วงคงที่ (Established Stage or Maturity Stage) เป็นช่วงที่ธุรกิจมีความเจริญรุ่งเรืองเริ่มคงที่ กิจการสามารถมีส่วนแบ่งการตลาดที่ชัดเจนมีกลุ่มลูกค้าที่มีความจงรักภักดี อัตราการเจริญเติบโตไม่มากนักแต่สามารถจัดการได้

5. ช่วงขยายกิจการ (Expansion Stage) เป็นช่วงการเจริญเติบโตใหม่ของธุรกิจ โดยการขยายไปสู่ตลาดใหม่และช่องทางการจัดจำหน่ายใหม่ๆ ในขั้นนี้บ่อยครั้งที่จะมีส่วนแบ่งการตลาดที่เพิ่มขึ้น และมีรายได้และกำไรจากช่องทางใหม่

6. ช่วงถดถอย (Decline Stage) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมทางตลาด สามารถที่จะลดยอดขายและกำไร ซึ่งเป็นช่วงที่ธุรกิจเริ่มมีค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้ที่กิจการได้รับจากการขายสินค้าและบริการ

7. ช่วงเลิกกิจการ (Exit Stage) เป็นช่วงที่กิจการออกจากตลาดไป ซึ่งอาจดีกว่าหากจะเลิกกิจการไป เนื่องจากหากทำไปก็จะได้ไม่คุ้มเสีย

จากแนวคิดวงจรชีวิตธุรกิจที่กล่าวมาข้างต้น ในความคิดเห็นของผู้ศึกษาสรุปได้ว่า วงจรชีวิตธุรกิจมีการเปลี่ยนหมุนเวียนเป็นวัฏจักรที่เปรียบเสมือนวงจรชีวิตของมนุษย์ โดยแต่ละช่วงชีวิตนั้นย่อมที่จะมีความแตกต่างกัน ซึ่งโดยการแบ่งช่วงชีวิตอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล แต่โดยส่วนใหญ่ประกอบด้วย ช่วงเริ่มต้น ช่วงเจริญเติบโต ช่วงคงที่ และช่วงถดถอย สำหรับการศึกษารายนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกใช้แนวคิดการแบ่งช่วงชีวิตธุรกิจตาม Segil (1999) ยกเว้นไม่ทำการศึกษาในช่วงเริ่มต้น (Start-Up Stage) เนื่องจากช่วงดังกล่าวเทียบได้กับช่วงของหุ้น IPOs (Initial Public Offering) โดยส่วนใหญ่เป็นบริษัทที่เพิ่งเข้ามาจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งอยู่นอกเหนือจากขอบเขตที่ศึกษา ดังนั้นในการศึกษารายนี้จะใช้ช่วงชีวิตธุรกิจ 5 ช่วง ประกอบไปด้วย ช่วงเจริญเติบโต ช่วงระหว่างเจริญเติบโตและคงที่ ช่วงคงที่ ช่วงระหว่างคงที่ และถดถอย และช่วงสุดท้ายคือช่วงถดถอย

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพกำไร (Earning Quality)

ความหมายของคุณภาพกำไร

จากการทบทวนวรรณกรรมและตำราทางบัญชีในอดีต มีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า “คุณภาพกำไร” ไว้หลากหลายด้วยกัน ดังนี้

Ayres (1994) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการตระหนักถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อคุณภาพกำไรที่ตลาดเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้คือสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารที่ต้องเผชิญกับการตัดสินใจว่าจะเลือกใช้นโยบายบัญชีใดจึงจะส่งผลกระทบต่อกำไรในทิศทางที่เขาต้องการ เนื่องจากปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อสายตาของผู้ลงทุนและผู้เป็นเจ้าหนี้ที่มองกลับมายังคุณภาพกำไรของกิจการ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียของการทำกำไรของกิจการปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้นกับการมองคุณภาพกำไรไปในทางลบที่จะตามมาหากมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าการปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้นนั้นอันที่จริงแล้วคือการทำให้คุณภาพกำไรลดลง

Schroeder (1995) กล่าวว่า คุณภาพกำไร หมายถึงระดับของสหสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชี (Accounting Income) กับกำไรในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Income) ของกิจการ

Stickney (1996) ให้ความหมายไว้ว่า “คุณภาพกำไรหมายถึงความสามารถของกำไรในการสะท้อนกระแสเงินสดที่อยู่เบื้องหลังการเกิดกำไร ” ตัวเลขกำไรใดก็ตามที่จำเป็นต้องอาศัยการประมาณที่ซับซ้อนกว่าจะได้มาซึ่งตัวเลขกระแสเงินสดในอนาคตจะถือว่ากำไรนั้นๆ มีคุณภาพ

ต่ำ ในขณะที่กำไรของกิจการใดก็ตามที่ช่วงเวลาของการเกิดกำไรสอดคล้องพอดีกับช่วงเวลาของการเกิดกระแสเงินสดจะถือว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพตามความหมายนี้

Stickney ได้ตั้งข้อสังเกตว่านอกเหนือจากการที่กิจการจะเลือกรับเอาหลักการบัญชีใดไปใช้แล้ว (เช่น การรับรู้รายได้ในแต่ละงวดเวลา) การประยุกต์หลักการบัญชี (เช่น อายุการใช้งานของโรงงานและเครื่องจักร) ตลอดจนการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการกำหนดช่วงเวลาของการเกิดค่าใช้จ่าย (เช่น การซ่อมบำรุง การโฆษณา การวิจัยและพัฒนา) ล้วนมีส่วนสำคัญในการกำหนดคุณภาพกำไรทั้งสิ้น กล่าวคือยิ่งกำไรของกิจการด้อยคุณภาพมากเท่าไร ก็ยิ่งมีความเป็นไปได้สูงที่กิจการจะปรับแต่งตัวเลขกำไรซึ่งอาจทำให้ผู้ลงทุนหลงผิด

White et al. (1998) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพกำไรหมายถึงระดับของความระมัดระวังที่อยู่เบื้องหลังการจัดทำตัวเลขกำไรของบริษัท และยังหมายถึงความสามารถของตัวเลขกำไรในอดีตในการพยากรณ์ความสามารถในการทำกำไรในอนาคต (Predictability of Earnings) การให้คำนิยามคุณภาพกำไรในลักษณะนี้ค่อนข้างจะเปิดโอกาสให้ได้แย้งได้ เพราะในบางครั้งความสามารถในการพยากรณ์ความสามารถในการทำกำไรในอนาคตได้อาจเป็นผลมาจากการจัดการกำไรซึ่งเป็นไปสิ่งที่ทำกำไรด้อยคุณภาพไปในตัว นักวิเคราะห์จึงต้องระมัดระวังพอสมควรว่าจะนำคุณภาพกำไรไปใช้ในความใด

The Financial Accounting Standards Board (1999) หรือชื่อย่อว่า FASB ยังได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพกำไรไว้ใน FASB's Discussion Memorandum on "Materiality" ว่ากำไรที่แท้จริง (Real Earnings) หรือคุณภาพกำไรควรเป็นกำไรที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติสามารถเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสดที่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแทนสินทรัพย์ที่เสื่อมค่าได้ และเป็นกำไรที่ได้มาจากรายได้ที่เกิดขึ้นเป็นประจำ รวมทั้งกิจกรรมที่มีนัยสำคัญที่ก่อให้เกิดกำไรได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว

ในความหมายนี้กำไรที่แท้จริงหรือกำไรที่มีคุณภาพจึงเป็นจำนวนที่อยู่ระหว่างกำไรสุทธิทางบัญชีกับกระแสเงินสดจากการดำเนินงานหักด้วยรายการที่เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้งหรือรายการพิเศษ (สุทธิจากภาษีเงินได้) ที่รวมอยู่ในการคำนวณกำไร กล่าวคือ ในการคำนวณกำไรที่แท้จริงผู้วิเคราะห์ควรตัดรายการที่มีใช้เงินสดออกจากการคำนวณ (เช่น รายการตัดจำหน่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตน รายการตัดจำหน่ายค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชีต่างๆ รายการค่าเผื่อการลดลงของราคาสินทรัพย์อื่นๆ เช่น หนี้สงสัยจะสูญ ค่าเผื่อสินค้าล้าสมัย ค่าเผื่อการลดลงของราคาหลักทรัพย์) และนำรายจ่ายที่แท้จริงทั้งหมดไปกับสินทรัพย์ไม่มีตัวตนและรายการอื่นๆ ในงวดบัญชีนั้นหักออกจากการคำนวณกำไรที่แท้จริง นอกจากนี้ในบางกรณีผู้วิเคราะห์อาจตัดรายการที่กระทบเงินสดแต่ไม่เกี่ยวกับการดำเนินงานซึ่งเป็นรายการที่เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้งหรือรายการพิเศษออกจากการคำนวณกำไรที่แท้จริง

ในประเทศไทยมีผู้ให้ความหมายของคุณภาพกำไรไว้หลากหลายเช่นกัน ดังนี้
สรรพวงศ์ (2545) ให้ความหมายของคุณภาพกำไรไว้คือ กำไรที่กิจการรับรู้นั้นสามารถ
 เปลี่ยนเป็นเงินสด (งบกำไรขาดทุนใช้เกณฑ์คงค้างในการบันทึกรายการ) ในอนาคตได้ดี

วรศักดิ์ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพกำไรอาจวัดจากควมมีเสถียรภาพโดยรวมของ
 กำไรที่เกิดขึ้น นั่นคือ กำไรที่มีคุณภาพจะสะท้อนให้เห็นในแง่ของกำไรที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็น
 เวลายาวนาน และนักวิเคราะห์บางคนมองคุณภาพกำไรในแง่ของความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของ
 ตลาด (Market Returns) ภายใต้แนวคิดนี้ยิ่งคุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของตลาด
 ไปในทิศทางเดียวกันมากขึ้นเท่าไร กำไรก็ยิ่งมีคุณภาพมากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม หากจะกล่าวถึง
 คุณภาพกำไรแล้วในแง่ของผู้ใช้บการเงินหรือนักลงทุน จะคาดหวังถึงกำไรดังกล่าวที่เกิดขึ้นเป็น
 กำไรที่แท้จริงในการดำเนินธุรกิจ และจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตอย่างมั่นคง ซึ่งได้ถึง
 แนวโน้มการเติบโตของธุรกิจ และเป็นกำไรจริงที่สามารถจ่ายเงินปันผลให้ผู้ถือหุ้นได้ในระยะยาว
 จากคำนิยามที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ไม่มีคำนิยามใดนิยามหนึ่งของคุณภาพกำไร
 ที่ถือว่าเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปหรือไม่มีแม้แต่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงลำพังที่เป็นตัวกำหนดว่า
 กำไรนั้นมีความสูงต่ำเพียงใด ผู้วิเคราะห์แต่ละคนจะเข้าใจหรือให้ความหมายของคำว่าคุณภาพ
 กำไรแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ ตลอดจนกำหนดคุณลักษณะของกำไรที่มี
 คุณภาพด้วยแนวคิดที่แตกต่างกันไปสุดแต่วัตถุประสงค์ของผู้วิเคราะห์แต่ละคน อย่างไรก็ตาม
 สิ่งบ่งชี้ที่อาจสรุปได้ว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ ได้แก่

1. วิธีการรับรู้รายได้ที่ยึดหลักความระมัดระวัง
2. นโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือ
3. ตั้งสำรองเพื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้เป็นจำนวนมากพอสมควรเมื่อเทียบกับยอดลูกหนี้ที่มีอยู่และผลขาดทุนจากหนี้สูญในอดีต
4. วิธีการตัดค่าเสื่อมราคาและอายุการใช้งานของสินทรัพย์ที่สั้นกว่าความเป็นจริง
5. ตัดจำหน่ายค่าความนิยมที่เกิดขึ้นจากการรวมกิจการและสินทรัพย์ไม่มีตัวตนอื่นๆ ด้วยระยะเวลาที่สั้นที่สุด
6. ตั้งค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายดำเนินงานอื่นๆ เป็นต้นทุนของสินทรัพย์ให้น้อยที่สุด
7. ตั้งค่าใช้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชีให้น้อยที่สุด
8. ตัดค่าใช้จ่ายก่อนเริ่มดำเนินงาน (Start-up Cost) เป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่เกิดขึ้น
9. รับรู้อายุได้จากการรับเหมาก่อสร้างเมื่องานเสร็จสิ้น

10. ตั้งสำรองเพื่อผลขาดทุนอันเกิดจากคดียุติการต่างๆ และผลขาดทุนอันเกิดขึ้นอื่นๆ ไว้
อย่างเพียงพอ

11. ปราศจากกำไรที่ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำ (Nonrecurring Gains) เช่น กำไรจากการ
ขายสินทรัพย์ กำไรจากอัตราแลกเปลี่ยน กำไรจากการไถ่คืนหุ้นกู้ก่อนกำหนด เป็นต้น

12. ปราศจากรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินสด (Noncash Earnings) เช่น กำไรจากอัตรา
แลกเปลี่ยนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง

13. เปิดเผยข้อมูลอย่างชัดเจนและเพียงพอ

สำหรับกิจการที่มีกำไรที่ด้อยคุณภาพจะมีลักษณะตรงกันข้ามกับคุณลักษณะทั้งหมดที่
ได้ยกมาข้างต้นจะเห็นว่าการวัดคุณภาพกำไรจะต้องมีการคำนึงถึงปัจจัยหลายปัจจัยเพื่อ
ประกอบการพิจารณา

จากแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพกำไร ที่กล่าวมาข้างต้น ในความคิดเห็นของผู้ศึกษาสรุปได้
ว่า คุณภาพกำไร คือ กำไรที่ใกล้เคียงกับกำไรทางเศรษฐศาสตร์หรือกำไรที่เป็นเงินสด ซึ่งถือได้ว่า
กำไรที่ถือว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพ แต่กำไรที่ด้อยคุณภาพนั้นจะมีส่วนที่เบี่ยงเบนจากกำไรที่เป็น
กระแสเงินสดเป็นจำนวนสูงนั่นเอง

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการกำไร (Earnings Management)

เนื่องจากคำจำกัดความของการจัดการกำไรมีหลากหลายด้วยกัน ดังนั้นจึงมีผู้ให้คำ
จำกัดความของ “การจัดการกำไร” ไว้หลากหลายด้วยกัน ดังนี้

Schipper (1989) ให้ความหมายของการจัดการกำไร (Earnings Management) ไว้ว่า
เป็นการที่ผู้บริหารเข้าแทรกแซงกระบวนการจัดทำรายงานทางการเงินที่จะเสนอต่อผู้ใช้งบการเงิน
ภายนอกด้วยความจงใจ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ โดยการให้
ความหมายของการจัดการกำไร (Earnings Management) จะเน้นเฉพาะการจัดการกำไร (Earnings
Management) ที่เกิดขึ้นในกระบวนการที่เป็นการจัดทำรายงานทางการเงินเพื่อเสนอต่อ
บุคคลภายนอก จะไม่เน้นในเรื่องการจัดการกำไร (Earnings Management) ที่เกิดขึ้นในรายงานทาง
บัญชีเพื่อการบริหารภายใน

Ayres (1994) ให้ความหมายของการจัดการกำไร (Earnings Management) ไว้ว่า เป็น
การจัดโครงสร้างการรายงานกำไรหรือการจัดโครงสร้างการตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิต หรือการ
ตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนเสียใหม่ด้วยความจงใจที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อกำไรตามที่ผู้บริหาร
ต้องการ ซึ่งได้มีการรูปแบบการจัดการกำไร (Earnings Management) ไว้ดังนี้

1) Accrual Management หมายถึง การปรับเปลี่ยนการประมาณการทางบัญชี เช่นอายุการใช้งานของสินทรัพย์ การประมาณการจำนวนเงินที่ตั้งขึ้นเป็นรายการค้างรับ/ค้างจ่าย เป็นต้น เพื่อเกลี้ยกำไรให้ไปสู่ทิศทางเป้าหมายกำไรที่ผู้บริหารต้องการ

2) Adoption of Mandatory Accounting Policies หมายถึง การตัดสินใจของผู้บริหารเกี่ยวกับงวดบัญชีที่กิจการจะเริ่มเอามาตรฐานการบัญชีที่ทางการประกาศใช้มาใช้อย่างเป็นทางการ โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะเลือกรับเอามาตรฐานการบัญชีมาใช้ในงวดใดจึงจะเกิดผลดีต่อภาพลักษณ์ของกิจการมากที่สุด

3) Voluntary Accounting Changes หมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากหลักการบัญชีที่เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปไปสู่อีกหลักการบัญชีหนึ่งที่ผู้บริหารเชื่อว่าจะช่วยสร้างภาพลักษณ์ของผลการดำเนินงานได้ดีกว่า

Schroeder et al. (1995) ได้ให้ความหมายการจัดการกำไร (Earnings Management) คือ ความพยายามอย่างแรงกล้าของผู้บริหารในอันที่จะเพิ่มกำไรในระยะสั้น (Short-term Reported Income) โดยเชื่อว่า Earnings Management เป็นผลมาจากความเชื่อของผู้บริหารที่ว่ากำไรมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ลงทุน ดังนั้นในความหมายของการจัดการกำไร (Earnings Management) คือ

- 1) การที่ผู้บริหารชะลอการตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิต หรือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนออกไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยืดหยุ่นกำไร
- 2) การที่ผู้บริหารรับนโยบายบัญชีมาใช้เพื่อให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ของกิจการที่ใช้อยู่
- 3) การที่ผู้บริหารรับมาตรฐานใหม่มาใช้ก่อนที่จะมีการประกาศใช้มาตรฐานนั้นอย่างเป็นทางการ

Mulford and Comiskey (1996) ได้ให้ความหมายการจัดการกำไร (Earnings Management) ว่า การจัดการกำไร หมายถึง การปรับแต่งผลการดำเนินงานให้แปรเปลี่ยนไปในทิศทางที่ต้องการ โดยได้จำแนกการจัดการกำไรออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

1) การเพิ่มกำไรของงวดปัจจุบันให้สูงขึ้น (Boosting Current-year Performance) เช่น การรับรู้รายได้เร็วกว่าที่ควรจะเป็น การสร้างรายได้ที่ไม่มีโอกาสจะเกิดขึ้นแน่นอนการบันทึกค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เป็นต้น

2) การเปลี่ยนแปลงทางการบัญชีไปตามดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร (Discretionary Accounting Change) เช่นการเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชีหรือการประมาณการทางบัญชีซึ่งไม่เป็นไปตามข้อกำหนดใหม่ของมาตรฐานการบัญชี แต่เป็นไปตามดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มกำไรของงวดปัจจุบัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางการบัญชีไปตามดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร (Discretionary Accounting Change) รวมถึงการเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชีเพื่อให้

แสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินในงวดต่อไปถูกต้องตามควรและเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชีหรือประมาณการบัญชีจะทำให้กำไรและสินทรัพย์ของกิจการลดลง แต่ช่วยให้กิจการสามารถเปรียบเทียบผลการดำเนินงานและฐานะการเงินกับกิจการที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกันได้

3) การกำหนดช่วงเวลาที่จะทำการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน (Timed Management Actions) เช่นการตัดสินใจขายสินทรัพย์ที่ได้มาในราคาต่ำในช่วงเวลาที่ราคาสินทรัพย์นั้นปรับตัวสูงขึ้นเพื่อชดเชยผลการดำเนินงานที่ลดลง และการกำหนดช่วงเวลาที่จะทำการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน ยังรวมถึง การชะลอค่าใช้จ่ายการดำเนินงานบางรายการออกไปเพื่อเพิ่มกำไรในงวดปัจจุบัน เช่น ค่าโฆษณา ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม และค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนา เป็นต้น

4) การลดกำไรในงวดปัจจุบันลง (Reducing Current Year Performance) โดยการลดอายุการใช้งานของสินทรัพย์ลง การตัดจำหน่ายค่าความนิยมของกิจการที่ซื้อมาในอัตราเร่ง การตั้งรายการสำรองลับ การตั้งภาระหนี้สินในจำนวนที่สูงกว่าความเป็นจริง เป็นต้น

5) การล้างบาง (The Big Bath) เป็นการลดกำไรของงวดปัจจุบันลง จากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการกำไรที่กล่าวมาข้างต้น ในความคิดเห็นของผู้ศึกษาสรุปได้ว่าส่วนใหญ่เป็นการจัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะปรับแต่งผลการดำเนินงาน โดยอาศัยช่องโหว่ที่มีอยู่ในมาตรฐานบัญชีและทางเลือกปฏิบัติในมาตรฐานการบัญชีที่มีมากกว่าหนึ่งทางเลือกที่จะแปรเปลี่ยนผลการดำเนินงานและฐานะการเงินจากที่ควรจะปรากฏในงบการเงิน เพื่อให้ผลการดำเนินงานและฐานะการเงินออกมาในรูปแบบที่ผู้บริหารต้องการแทนที่จะแสดงตามรายการที่เกิดขึ้นจริง และนอกจากนี้ข้อสมมติในการจัดทำงบการเงินกำหนดให้จัดทำงบการเงินให้เป็นไปตามเกณฑ์คงค้าง (Accruals Basis) ซึ่งกิจการต้องรับรู้รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีเมื่อเกิดรายการ มิใช่เมื่อรับหรือจ่ายเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสด ดังนั้นจึงเป็นช่องโหว่ให้ผู้บริหารสามารถที่จะบริหารจัดการกำไรผ่านทางรายการคงค้างของกิจการได้

2.1.4 แนวคิดการบัญชีตามรายการคงค้าง (Accrual Accounting)

เมฆากุล เกียรติกระจาย และ ศิลปพร ศรีจันทพร (2544) เกณฑ์คงค้างทำให้กิจการต้องบันทึกบัญชีรายได้ค้างรับ (รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีที่เข้าเกณฑ์การรับรู้รายได้แล้ว แต่กิจการยังไม่ได้รับชำระ) รายได้รับล่วงหน้า (รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีที่ยังไม่เข้าเกณฑ์การรับรู้รายได้ แต่กิจการได้รับเงินสดแล้ว) ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย (รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีที่เข้าเกณฑ์

การรับรู้ค่าใช้จ่าย แต่กิจการยังไม่ได้จ่ายชำระ) และค่าใช้จ่ายล่วงหน้า (รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีที่ยังไม่เข้าเกณฑ์การรับรู้ค่าใช้จ่าย แต่กิจการจ่ายชำระเงินสดแล้ว)

William (2003) รายการคงค้างทั้งหมด (Total Accrual) สามารถแยกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1) รายการคงค้างจากการดำเนินธุรกิจ (Nondiscretionary Accruals) เป็นรายการที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินธุรกิจของบริษัท เช่น บริษัทมียอดขายเพิ่ม ส่งผลให้ยอดลูกหนี้เพิ่มตามด้วย ซึ่งยากต่อการควบคุมการเกิดขึ้นของรายการและยากต่อการตรวจสอบถึงความผิดปกติของรายการที่เกิดขึ้นได้

2) รายการคงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals) เป็นรายการที่เกี่ยวข้องกับการประมาณการและดุลยพินิจของผู้บริหาร เช่นอายุการใช้งานของสินทรัพย์ จำนวนที่คาดว่าจะเก็บเงินได้จากลูกหนี้ ตลอดจนจำนวนเงินที่ตั้งขึ้นเป็นรายการค้างรับ ค้างจ่าย จ่ายล่วงหน้า รับล่วงหน้า ณ วันสิ้นงวดบัญชี

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 35 (ปรับปรุง 2550) เรื่อง การนำเสนองบการเงิน วรรคที่ 25 และ วรรคที่ 26 กล่าวว่า กิจการต้องจัดทำงบการเงินตามเกณฑ์คงค้าง ยกเว้น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระแสเงินสดภายใต้เกณฑ์คงค้าง กิจการต้องรับรู้รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีเมื่อเกิดรายการ (ไม่ใช่เมื่อรับหรือจ่ายเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสด) โดยบันทึกและแสดงในงบการเงินตามงวดบัญชีที่เกี่ยวข้อง กิจการต้องรับรู้ค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนตามเกณฑ์ความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างต้นทุนที่เกิดขึ้นกับรายได้ที่เกิดจากต้นทุนนั้น ซึ่งเรียกว่าหลักการจับคู่ อย่างไรก็ตาม หลักการจับคู่ไม่สามารถนำมาเป็นข้ออ้างในการรับรู้รายการสินทรัพย์หรือหนี้สินที่ไม่เป็นไปตามคำนิยามในงบดุล (สภาวิชาชีพบัญชี, 2550)

งบการเงินที่จัดทำขึ้นควรใช้เกณฑ์คงค้าง (Accruals Basis) ทั้งนี้เพื่อให้รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีที่เกิดขึ้นบันทึกและแสดงในงบการเงินตามงวดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานอย่างแท้จริง

จากแนวคิดการบัญชีตามรายการคงค้าง ที่กล่าวมาข้างต้น ในความคิดเห็นของผู้ศึกษาสรุปได้ว่า จากแนวคิดตามรายการคงค้างที่รับรู้รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีเมื่อเกิดรายการ (ไม่ใช่เมื่อรับหรือจ่ายเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสด) โดยบันทึกและแสดงในงบการเงินตามงวดบัญชีที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวคิดที่เปิดโอกาสให้ผู้บริหารอาศัยหลักการรับรู้รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีมาเป็นช่องทางในการจัดการกำไรของบริษัท ซึ่งจากการให้ความหมายการจัดการกำไรของ Ayres (1994) ได้มีการจัดรูปแบบของการปรับเปลี่ยนการประมาณการทางบัญชีเกี่ยวกับรายการคงค้าง (Accrual Management) เป็นหนึ่งในรูปแบบของการจัดการกำไรด้วย ซึ่งสาเหตุที่การ

ปรับเปลี่ยนการประมาณการทางบัญชีที่เกี่ยวกับรายการคงค้าง เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการกำไร อาจเป็นเพราะเป็นรายการที่มีการรับรู้รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีตามแนวแนวคิดรายการคงค้างและเป็นรายการที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจผู้บริหาร นอกจากนี้ยังเป็นรายการที่ยากต่อการตรวจสอบได้ ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลให้ผู้บริหารมักใช้รายการคงค้างนี้จัดการกำไรของบริษัทให้เป็นไปในทิศทางที่ผู้บริหารต้องการ

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและสามารถแยกพิจารณา ได้ 3 ส่วน ดังนี้

2.2.1 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตธุรกิจ

2.2.2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตธุรกิจกับรายการคงค้าง

2.2.3 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้าง

ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละส่วน อธิบายดังนี้

2.2.1 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตธุรกิจ

จากการศึกษาในอดีตเกี่ยวกับ วงจรชีวิตธุรกิจ พบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอยู่รายละเอียดต่อไปนี้

Anthony and Ramesh (1992) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัววัดผลการดำเนินงานทางบัญชีกับราคาหุ้น โดยใช้เทคนิคของการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และใช้การทดสอบแบ่งตามช่วงชีวิตธุรกิจ ซึ่งโดยทั่วไปราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์จะตอบสนองต่อข้อมูลทางบัญชี 2 ตัว คืออัตราการเจริญเติบโตของยอดขายและการลงทุนในสินทรัพย์ของบริษัท ซึ่งในแต่ละช่วงชีวิตของธุรกิจจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน และสามารถแยกองค์ประกอบออกเป็นช่วงชีวิตของธุรกิจ (Corporate Life Cycle) โดยการจัดกลุ่มเป็นแต่ละช่วงชีวิตธุรกิจนั้นจะตัวแปรดังต่อไปนี้ (1) อัตราการเจริญเติบโตของยอดขาย (Sales Growth) (2) อัตราส่วนเงินปันผลจ่ายประจำปี (Annual Dividend Payout Ratio) และ (3) อายุของบริษัท (Firm's Age) หลังจากนั้นก็จะได้คะแนนที่ประกอบจากหลายส่วนตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งสามารถนำมาจัดลำดับเป็น ต่ำ (Low) แทนช่วงถดถอย (Decline) กลาง (Medium) แทนช่วงคงที่ (Maturity) และสูง (High) แทนช่วงเจริญเติบโต (Growth) ผลการศึกษาพบว่าราคาหุ้นมีความสัมพันธ์กับข้อมูลทางบัญชีมากในช่วงเจริญเติบโตและลดลงเมื่อเข้าสู่ภาวะถดถอยช่วงถดถอย ข้อเสนอแนะ

เพิ่มเติม คือการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้พิจารณาในเรื่องขนาดของกิจการ, ความเสี่ยงอื่นๆ และการวัดความผิดพลาดของตัววัดผล

Black (1998) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของวงจรชีวิตธุรกิจต่อความสัมพันธ์ที่เพิ่มขึ้นระหว่างข้อมูลกำไรตามเกณฑ์คงค้างและข้อมูลกระแสเงินสด โดยใช้เทคนิคของการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และใช้ตัวแปรเช่นเดียวกับ Anthony and Ramesh (1992) ในการแบ่งช่วงชีวิตธุรกิจ แต่ตัวแปรอัตราส่วนเงินปันผลจ่ายประจำปี (Annual Dividend Payout Ratio) แม้ว่าตัวแปรนี้จะมีประโยชน์ในการใช้ในการวัด แต่เงินปันผลไม่ใช่วิธีเดียวที่กิจการจะเลือกใช้ในการจ่ายให้กับผู้ถือหุ้น ในบางครั้งอาจมีการซื้อหุ้นกลับคืนมา (Repurchasing of Outstanding Shares) หรือบางบริษัทไม่มีการจ่ายเงินปันผล แต่นำกำไรสะสมดังกล่าวไปลงทุนดำเนินงานต่อ หรือไม่ก็นำหุ้นออกขายใหม่ในการระดมทุนจากนักลงทุน (Feltham and Ohlson, 1995) ดังนั้นจึงได้เพิ่มตัวแปรเข้าไปอีก 1 ตัวคือ การเปลี่ยนแปลงในค่าใช้จ่ายส่วนทุน (Change in Capital Expenditure) ดังนั้นจึงมีการใช้ตัวแปรเพียง 4 ตัวดังต่อไปนี้ (1) การเจริญเติบโตประจำปี (Annualized Sales Growth) (2) อัตราส่วนค่าใช้จ่ายส่วนทุน (Capital Expenditure Ratio) (3) อัตราส่วนเงินปันผลจ่าย (Dividend Payout Ratio) (4) อายุของบริษัท (Firm's Age) โดยคาดการณ์ว่าจะมีหลักฐานบางอย่างที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่เกี่ยวข้องในแต่ละช่วงชีวิตของธุรกิจ (Corporate Life Cycle) ว่าควรจะใช้กำไรตามเกณฑ์คงค้างหรือข้อมูลกระแสเงินสดใน 3 รูปแบบคือกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (Cash Flow for Operating) กระแสเงินสดจากการลงทุน (Cash Flow for Investing) และกระแสเงินสดจากการจัดหา (Cash Flow for Financing) โดยคาดการณ์ว่ากำไรตามเกณฑ์คงค้างน่าจะเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในช่วงคงที่ (Mature Stages) และข้อมูลกระแสเงินสดน่าจะเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในช่วงเจริญเติบโต ซึ่งจากหลักฐานสนับสนุนสมมติฐานพบว่า ข้อมูลของกำไรตามเกณฑ์คงค้างมีคุณค่าเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในช่วงชีวิตธุรกิจคงที่มากกว่ากระแสเงินสดทั้ง 3 รูปแบบ อย่างไรก็ตามในขั้นเริ่มต้น (Start-up Stages) ข้อมูลกระแสเงินสดจากการลงทุน (Cash Flow for Investing) มีคุณค่าเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ มากกว่ากำไรตามเกณฑ์คงค้าง และท้ายสุดในช่วงเจริญเติบโตและช่วงถดถอย พบว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานมีคุณค่าเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจมากกว่ากำไรตามเกณฑ์คงค้าง

ตารางที่ 2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบกระแสเงินสด

รูปแบบกระแสเงินสด	Introductory Stage	Growth Stage	Maturity Stage	Shake-out Stage	Decline Stage
Operating	กิจการเข้าสู่ตลาดด้วยความสามารถในการสร้างรายได้และบริหารต้นทุน (Jovanovic [1982]) กระแสเงินสด (-)	กำไรส่วนต่างมีค่ามากที่สุดในระยะยาวที่กิจการมีการลงทุนสูงสุด (Spence [1977, 1979, 1981]) กระแสเงินสด (+)	มีการดำเนินงานที่มีเพิ่มสูงขึ้นคือได้ว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุด (Spence [1977, 1979, 1981], Wernertfelt [1985]) กระแสเงินสด (+)	อัตราการเจริญเติบโตที่ลดลงและนำไปสู่ราคาสินค้าที่ลดลง (Wernertfelt [1985]) กระแสเงินสด (+/-)	อัตราการเจริญเติบโตที่ลดลงและนำไปสู่ราคาสินค้าที่ลดลง (Wernertfelt [1985]) กระแสเงินสด (-)
Investing	กิจการเลือกทางเลือกในการลงทุนที่ดีที่สุด (Jovanovic [1982]) กิจการเริ่มต้นด้วยการลงทุนอย่างมากเมื่อเข้าสู่ธุรกิจ (Spence [1977, 1979, 1981]) กระแสเงินสด (-)	กิจการเริ่มต้นด้วยการลงทุนอย่างมากเมื่อเข้าสู่ธุรกิจ (Spence [1977, 1979, 1981]) กระแสเงินสด (-)	ต้นทุนสินค้าเสื่อมราคาเพิ่มขึ้นซึ่งมีความสัมพันธ์กับการลงทุนใหม่ของกิจการในช่วงตั้ง (Jovanovic [1982], Wernertfelt [1985]) กระแสเงินสด (-)	ไม่มีทฤษฎีกล่าวไว้ กระแสเงินสด (+/-)	สินทรัพย์หมุนเวียนจะถูกนำไปใช้เพื่อชำระหนี้สิน กระแสเงินสด (+)
Financing	จากทฤษฎีกิจการจำเป็นที่จะต้องกู้ยืมเงินจากธนาคารมากกว่าการออกหุ้น (Myers [1984], Diamond [1991]) กระแสเงินสด (+)	จากทฤษฎีกิจการจำเป็นที่จะต้องกู้ยืมเงินจากธนาคารมากกว่าการออกหุ้น (Myers [1984], Diamond [1991]) กระแสเงินสด (+)	กิจการอาจมีความต้องการถึงแหล่งเงินทุนโดยหนี้สินและนำส่วนเกินไปจ่ายคืนแก่ผู้ถือหุ้น กระแสเงินสด (-)	ไม่มีทฤษฎีกล่าวไว้ กระแสเงินสด (+/-)	กิจการให้ความสนใจกับการจ่ายชำระหนี้สินและการเจรจาต่อรองหนี้สิน กระแสเงินสด (+/-)

ที่มา: Dickinson (2007: 28)

Dickinson (2007) ได้ทำการศึกษารูปแบบของกระแสเงินสดในแต่ละช่วงชีวิตธุรกิจ ตามรูปแบบวงจรชีวิตธุรกิจของ Gort and Klepper (1982) โดยจากการศึกษาทฤษฎีทาง เศรษฐศาสตร์ที่สนับสนุนความสัมพันธ์ของกระแสเงินสดในแต่ละช่วงชีวิตธุรกิจ มีความสำคัญ เนื่องจากทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์สามารถนำไปศึกษาต่อได้อย่างกว้างขวางรวมถึงการศึกษาในครั้ง นี้ที่ต้องการศึกษาถึงความถูกต้องของกระแสเงินสดว่าเป็นไปตามทฤษฎีหรือไม่ ซึ่งสามารถสรุป เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทำนายกระแสเงินสด ดังตารางที่ 2.1

จากตารางที่ 2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบกระแสเงินสด สามารถอธิบายเพิ่มเติม ได้ ดังนี้

1. ช่วงแนะนำ (Introductory Stage)

กระแสเงินสดจากการดำเนินการ ในช่วงนี้บ่อยครั้งจะเป็นลบในช่วงแนะนำ ทั้งนี้ เนื่องจากความพยายามในการเรียนรู้เกี่ยวกับโครงสร้างต้นทุนและธรรมชาติของการดำเนินงาน ใน ขณะเดียวกันการพยายามบริหารและแรงผลักดันเพื่อให้เลือกการลงทุนที่ดีที่สุดก็ทำให้กระแสเงิน สดจากการลงทุนเป็นลบด้วย ทั้งนี้กิจการจะลงทุนเกี่ยวกับสินทรัพย์ในช่วงเริ่มต้นของวงจรชีวิต ธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อให้การเข้าไปของกิจการมีศักยภาพสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ Myer (1984) ได้ อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับทฤษฎีทางการเงินไว้ว่ากิจการต้องการเงินทุนเพื่อการดำเนินงาน โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ต้องการแหล่งเงินทุนภายในเพื่อการดำเนินกิจการทั่วไป 2) ต้องการแหล่ง เงินทุนภายนอกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหนี้สิน และ 3) ต้องการแหล่งเงินทุนจากภายนอก ใน ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของส่วนของทุน อย่างไรก็ตามแหล่งเงินทุนเหล่านี้ยังไม่เพียงพอเพื่อ นำไปใช้ในการเจริญเติบโต กิจการจำเป็นต้องยังที่ที่ต้องการแหล่งเงินทุนจากภายนอก ดังนั้น กระแสเงินสดในการจัดหาเงินจึงเป็นบวกในช่วงแนะนำ โดยกิจการจะได้แหล่งเงินทุนจากการกู้ยืม เงินหรือการออกหุ้น

2. ช่วงเจริญเติบโต (Growth Stage)

กิจการที่เจริญเติบโตมักจะมีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเป็นบวก เนื่องจากกำไร ส่วนต่างที่มากจากการลงทุนในช่วงชีวิตธุรกิจตั้งแต่ต้นจนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคในช่วงเริ่มต้น ของกิจการได้ กิจการที่อยู่ในช่วงเจริญเติบโตจะต้องมีการลงทุนต่อไป ซึ่งไม่เพียงแต่การลงทุนทาง การเงินหรือสินทรัพย์ที่มีตัวตนของกิจการเท่านั้น แต่ยังคงต้องลงทุนในสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ของกิจการด้วย ยกตัวอย่างเช่น การลงทุนในระบบกระจายสินค้า การลงทุนในระบบสาธารณสุขโลก การผลิต และ การลงทุนในเทคโนโลยีต่างๆ ผลลัพธ์เหล่านี้จะทำให้กิจการสามารถคงอัตราการ เจริญเติบโตได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง สำหรับกระแสเงินสดจากการจัดหาเงินก็จะยังคงเป็นบวกใน กิจการที่มีการเจริญเติบโต

3. ช่วงคงที่ (Maturity Stage)

กิจการที่อยู่ในช่วงคงที่โดยปกติมักจะมีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเป็นบวก แต่ความสามารถกำไรเริ่มลดลงในช่วงที่กิจการเข้าสู่ช่วงคงที่ กิจการที่อยู่ในช่วงคงที่นี้จะต้องเผชิญกับภาวะที่สินค้ามีลักษณะเหมือนกันเนื่องจากการลอกเลียนแบบและปัญหาจากการแพร่กระจายของเทคโนโลยี นอกจากนี้กิจการในขั้นนี้จะสามารถหาแรงงานที่มีทักษะในตลาดแรงงานได้ เนื่องจากการเคลื่อนย้ายของแรงงานรวมถึงประสบการณ์ของแรงงานที่เพิ่มขึ้นในอุตสาหกรรม ผลลัพธ์ก็คือการเพิ่มช่องทางของทรัพยากรในการผลิตสินค้าที่แตกต่างและการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ โดยกิจการที่เข้าสู่ช่วงคงที่มักจะมีต้นทุนในการปรับปรุงซ่อมแซมสินทรัพย์กิจการมากกว่าช่วงเจริญเติบโต กระแสเงินสดจากการลงทุนสุทธิยังคงเป็นลบ การลงทุนของกิจการเริ่มล่าช้าเมื่อเทียบกับช่วงชีวิตอื่น และอัตราการล่าช้าเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของเทคโนโลยีที่รุนแรงในอุตสาหกรรม ท้ายที่สุดกิจการที่อยู่ในช่วงคงที่จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนวิธีการได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน โดยอาจมีความจำเป็นต้องกู้เงินผลลัพธ์ก็คือทำให้กระแสเงินสดจากการจัดหาเงินเป็นลบ

4. ช่วงก่อนถดถอย (Shake-out Stage)

ภาวะการแข่งขันที่รุนแรงอาจถือได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง เนื่องจากลักษณะในช่วงคงที่นั้นจะนำไปสู่ภาวะก่อนการถดถอย ซึ่งกิจการสามารถทำให้กิจการฟื้นตัวได้อีกครั้ง โดยการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง (ยกตัวอย่างเช่น การได้มาซึ่งกิจการอื่นโดยการซื้อ การรวมกิจการ และการทำกิจการร่วมค้า) หรือการขยายตลาดไปสู่ตลาดอื่นๆ สำหรับกิจการหลายกิจการที่ยังคงยืนยันทันทีจะแข่งขันในตลาดที่อิ่มตัวเดิม จะต้องเผชิญกับภาวะกำไรจากการดำเนินงานที่ลดลงและกิจการจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนำนวัตกรรมใหม่มาใช้ ลดต้นทุน ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงขั้นตอนเพื่อรักษาไว้ซึ่งการดำเนินของกิจการ จากทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ไม่ได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับการทำนายกระแสเงินสดในช่วงก่อนถดถอย ดังนั้นกระแสเงินสดจากการดำเนินงานอาจจะเป็นบวกหรือลบในช่วงนี้ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของกลุ่มแข่งขันในตลาด ซึ่งกิจการพยายามขยายสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ออกไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางในโครงการใหม่ๆที่อาจก่อให้เกิดผลตอบแทนที่เป็นบวกมากกว่า ในช่วงก่อนถดถอยนี้สามารถสรุปได้ว่ากิจการอาจทำการปรับปรุงกิจการ โดยการได้มาโดยการซื้อกิจการอื่น ไม่เพียงเท่านั้นอาจสินทรัพย์บางอย่างของธุรกิจหรือสินทรัพย์ที่ล่าช้า กิจการที่อยู่ในช่วงก่อนถดถอยสามารถหาแหล่งเงินทุนเพื่อนำมาปรับปรุงกิจการ ไม่เพียงแต่แหล่งเงินทุนจากภายในอาจเป็นแหล่งเงินทุนจากภายนอกก็ได้

5. ช่วงถดถอย (Decline Stage)

เมื่อการปรับตัวในการแข่งขันและการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไม่ประสบความสำเร็จ กิจการก็จะเข้าสู่ช่วงถดถอยจะถึงช่วงทางเลี้ยวสุดท้ายว่าจะกำจัดหน่วยธุรกิจบางธุรกิจออกไป หรือไม่ดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในขั้นนี้กระแสเงินสดจากการดำเนินงานสุทธิสามารถพยากรณ์ได้ว่าเป็นลบในกิจการที่ถดถอยและกิจการเหล่านี้โดยทั่วไปจะขายสินทรัพย์ของกิจการบางอย่างออกไปเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนภายในหรืออาจต้องใช้บริการกู้เงินเงิน ซึ่งผลลัพธ์ทำให้กระแสเงินสดจากการลงทุนเป็นบวก และท้ายที่สุดกิจการที่ถดถอยอาจต้องเข้าสู่การเจรจาเพื่อประนีประนอมหนี้หรือหลักประกันของกิจการอาจถูกนำมาใช้ชำระหนี้ผู้ให้กู้ยืมเป็นการชั่วคราว ในช่วงที่กิจการเข้าสู่ภาวะถดถอย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเหตุผลเห็นที่แสดงให้เห็นว่าช่วงถดถอยของกิจการไม่สามารถประมาณกระแสเงินสดจากการจัดหาได้

การศึกษาของ Dickinson (2007) ที่ทดสอบความถูกต้องของรูปแบบกระแสเงินสดในแต่ละช่วงชีวิตธุรกิจ จากการศึกษาพบว่ารูปแบบกระแสเงินสดเป็นการทำนายวงจรชีวิตธุรกิจที่รัดกุม หลายครั้งที่การศึกษาวงจรชีวิตธุรกิจใช้ตัวชี้วัดอื่นๆเกี่ยวกับศักยภาพขององค์กรและลักษณะของกิจการ เช่น ความสามารถในการทำกำไร ขนาดกิจการ และอายุ ซึ่งบ่อยครั้งไม่มีความเกี่ยวข้องกับวงจรชีวิตธุรกิจ การทดสอบของ Dickinson (2007) ได้ทำการวิจัยเชิงประจักษ์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบผลกระทบของวงจรชีวิตธุรกิจต่อความสามารถในการทำกำไรในอนาคต ผลการทดสอบพบว่าวงจรชีวิตธุรกิจภายใต้รูปแบบกระแสเงินสดดังกล่าวสามารถเพิ่มความสามารถในการทำกำไรในอนาคตได้ถึง 35 เปอร์เซ็นต์ เมื่อนำข้อมูลวงจรชีวิตธุรกิจไปใช้ในการควบคุมการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการทำกำไรในปัจจุบัน และการเจริญเติบโตของสินทรัพย์ในแต่ละช่วงชีวิตธุรกิจ

2.2.2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตธุรกิจกับรายการคงค้าง

จากการศึกษาในอดีตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง วงจรชีวิตธุรกิจ กับรายการคงค้าง พบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอยู่ รายละเอียดต่อไปนี้

Liu (2008) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวงจรชีวิตธุรกิจกับรายการคงค้างตามดุลยพินิจผู้บริหาร (Discretionary Accruals) โดยใช้เทคนิคของการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และใช้ตัวแบบของ Anthony and Ramesh (1992) ที่พัฒนาโดย Black (1998) ในการแบ่งวงจรชีวิตธุรกิจ ซึ่งหลายครั้งที่การศึกษาเรื่องรายการคงค้างตามดุลยพินิจผู้บริหาร ได้ละเลยแนวคิดวงจรชีวิตธุรกิจ จากการศึกษาพบว่าในช่วงเจริญเติบโตมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายการคงค้างตามดุลยพินิจผู้บริหาร และในช่วงถดถอยมีความสัมพันธ์

เชิงลบกับรายการคงค้างตามดุลยพินิจผู้บริหาร โดยใช้ตัวแบบของทุนหมุนเวียนตามเกณฑ์คงค้าง (Model of Working Capital Accruals) ของ McNichols (2002) เป็นตัวแทนของการรายการคงค้างตามดุลยพินิจผู้บริหาร โดยในแต่ละช่วงชีวิตธุรกิจกิจการน่าจะมีลักษณะความสัมพันธ์กับรายการคงค้างตามดุลยพินิจผู้บริหาร ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้สาเหตุก็เนื่องมาจากในแต่ละช่วงชีวิต ธุรกิจมีการใช้จ่ายในส่วนทุน ผลการดำเนินงาน ความสามารถในการจ่ายเงินปันผล อัตราการเจริญเติบโต ฯลฯ ที่แตกต่างกัน

ในช่วงที่กิจการมีการเจริญเติบโต บริษัทที่อยู่ในช่วงเจริญเติบโตมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากในความต้องการทุนหมุนเวียน บริษัทในช่วงนี้ได้รับแหล่งเงินทุนจากหลายแหล่งรวมถึงการกู้ยืมเงินจากหนี้สินระยะยาวและการออกหุ้นสามัญ กิจการที่อยู่ในช่วงเจริญเติบโต โดยทั่วไปจะใช้เงินสดที่ทำได้ในการเพิ่มทุนหมุนเวียนโดยใช้ไปกับสินค้าคงคลังและลูกหนี้ที่เพิ่มขึ้น และบ่อยครั้งที่รายการดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมากกว่าหนี้สินหมุนเวียนของกิจการ ซึ่งการเพิ่มขึ้นของทุนหมุนเวียนดังกล่าวนำไปสู่การลดกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน นอกจากนี้การเจริญเติบโตดังกล่าวยังเป็นสาเหตุที่ทำให้ทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมากกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ปัจจุบันในช่วงเวลาเดียวกัน บ่อยครั้งที่ตัวแบบการบริหารจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างสามารถพยากรณ์รายการคงค้างที่คาดหวัง โดยใช้กระแสเงินสดจากการดำเนินงานหรือการเปลี่ยนแปลงในรายได้ แต่ตัวแบบเหล่านั้นไม่ได้ควบคุมตัวแปรที่เกี่ยวกับการเจริญเติบโต ดังนั้นจึงส่งผลให้ในช่วงเจริญเติบโตมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายการคงค้างตามดุลยพินิจผู้บริหาร นอกจากนี้ยังมีอีกตัวอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับช่วงเจริญเติบโตของกิจการในวงจรชีวิตธุรกิจ ซึ่งก็คือช่วงที่กิจการเสนอขายหุ้นแก่สาธารณชนเป็นครั้งแรก IPOs (Initial Public Offering) การศึกษาในอดีตเกี่ยวกับบริษัท IPOs พบว่าโดยเฉลี่ยจะมีรายการคงค้างที่ผิดปกติสูง ซึ่งผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าบริษัทในกลุ่มดังกล่าวโอกาสที่จะมีการบริหารจัดการกำไร อย่างไรก็ตาม Ball and Shivakumar (2007) ก็ได้ทำการศึกษาซ้ำอีกครั้งผลการศึกษาพบข้อโต้แย้งที่ว่าตัวแบบการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ศึกษาก่อนหน้านี้มีส่วนให้ตัวแปรเกิดความสัมพันธ์ในช่วง IPOs สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์เนื่องมาจากในช่วง IPOs กิจการจะมีกระบวนการตัดสินใจลงทุนบางอย่างในกิจกรรมดำเนินงาน ตัวอย่างเช่น Ball and Shivakumar (2007) ได้แย้งว่าในช่วง IPOs กิจการมีการลงทุนในลูกหนี้การค้า สินค้าคงคลัง หรืออาจเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนที่ไม่ใช่เงินสด ในระหว่างปีที่อยู่ในช่วง IPOs ส่งผลรายการคงค้างปีปัจจุบันของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวก ซึ่งเป็นการสรุปที่ผิดว่ากำไรของกิจการเพิ่มขึ้นเนื่องจากการบริหารจัดการกำไร ดังนั้นหากช่วง IPOs กิจการมีสินทรัพย์หมุนเวียนสุทธิเพิ่มขึ้นในทางเดียวกับการอัตราเจริญเติบโตของกิจการ ก็จะทำให้ในช่วงดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายการคงค้างตามดุลยพินิจผู้บริหาร

ในช่วงถดถอยเป็นช่วงสุดท้ายในวงจรชีวิตธุรกิจ กิจกรรมที่อยู่ในช่วงถดถอยกิจการอาจถอนตัวออกจากการแข่งขันและชำระหนี้สินของกิจการ โดยกิจการอาจขายสินค้าที่เหลือของกิจการออกไปและบันทึกการตัดจำหน่ายสินค้านี้ลงบัญชีและลูกหนี้การค้าที่ไม่สามารถเก็บเงินได้ (หนี้สูญ) เพิ่มขึ้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อรายการคงค้างตามดุลยพินิจผู้บริหาร โดยทั่วไปกิจการจะลดสินทรัพย์และเลิกดำเนินกิจการจะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์เชิงลบกับรายการคงค้าง ทำให้การเก็บเงินสดจากการขายเบ็ดเตล็ดในปัจจุบัน และสินทรัพย์ถาวรของกิจการมีแนวโน้มที่กิจการจะนำมาใช้ในการดำเนินงานในสิ้นปีที่จะมาถึง ตัวแบบรายการคงค้างตามดุลยพินิจผู้บริหารบ่อยครั้งที่ละเอียดในช่วงถดถอยของกิจการ นอกจากนี้รายการคงค้างบ่อยครั้งเป็นสิ่งที่แสดงถึงข่าวร้ายของกิจการ และรายการคงค้างยังมีผลกระทบทางลบต่อมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของกิจการ เนื่องจากความเชื่อจากการศึกษาในอดีตที่ว่าผลกระทบเชิงลบต่อกระแสเงินสดของกิจการนั่นเอง ดังนั้นในช่วงถดถอยมีความสัมพันธ์เชิงลบกับรายการคงค้างตามดุลยพินิจผู้บริหาร บ่อยครั้งที่การชำระบัญชีหรือการไม่ดำเนินงานต่อเนื่องเกี่ยวข้องกับช่วงถดถอยของกิจการในวงจรชีวิตธุรกิจ ซึ่งการชำระบัญชีบ่อยครั้งอาจเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์กร และอาจแสดงให้เห็นถึงภาวะที่กิจการไม่อยู่ในการดำเนินงานต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า กิจการที่ชำระบัญชีก็จะมีแนวโน้มที่มีผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เป็นลบ และอัตราผลตอบแทนในราคาตลาดต่อราคาตลาดของสินทรัพย์เป็นลบเช่นกัน จากการศึกษาก่อนหน้านี้ ได้ให้ข้อแนะนำว่ากิจการที่ชำระบัญชีอาจมีความสามารถในการทำกำไรที่แย่ ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลสนับสนุนได้ว่าเนื่องจากกิจการมีกำไรต่ำ ดังนั้นจึงทำให้ในช่วงถดถอยมีความสัมพันธ์เชิงลบกับรายการคงค้างตามดุลยพินิจผู้บริหาร

ในขั้นที่สองเป็นการทดสอบสมมติฐานที่มีการศึกษามาก่อน ที่พบว่ากิจการที่เสนอหุ้นแก่สาธารณชนเป็นครั้งแรก (IPOs) จะมีการบริหารจัดการกำไร เพื่อให้กำไรของกิจการเพิ่มขึ้น โดยการลงบัญชีสินทรัพย์ต่ำกว่ามูลค่าที่เป็นจริง และแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงหลังจากเข้าสู่วงจรชีวิตของกิจการ ทำที่สุดเป็นการแสดงให้เห็นวงจรชีวิตธุรกิจผ่านตัวแบบการบริหารรายการตามเกณฑ์คงค้างโดยเป็นการเปรียบเทียบอัตราข้อผิดพลาดในตัวแบบรายการคงค้างตามดุลยพินิจผู้บริหารระหว่าง Dechow and Dichev (2002), McNichols (2002) และ McNichols กับวงจรชีวิตธุรกิจ

2.2.3 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้าง

จากการศึกษาในอดีตเกี่ยวกับการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้าง พบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอยู่ รายละเอียดต่อไปนี้เป็น

Myer et al. (2003) ได้ทำการสำรวจระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า ต่อคุณภาพกำไรและใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยรวบรวมกรณีศึกษาเกี่ยวกับการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพกำไรและคุณภาพของงบการเงิน โดยทั่วไปที่เป็นสิ่งที่ทั้งรัฐบาลและฝ่ายนิติบัญญัติให้ความสนใจ รวมทั้งมีการอภิปรายอย่างแพร่หลายกันในกลุ่มผู้ใช้งบการเงินทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติให้ความสนใจ รวมทั้งมีการอภิปรายอย่างแพร่หลายกันในกลุ่มผู้ใช้งบการเงินทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติเสนอให้มีการจำกัดระยะเวลาสูงสุดที่ผู้สอบบัญชีจะทำการสอบบัญชีในกิจการใดๆ ได้ ซึ่งมาจากความเชื่อว่าการสอบบัญชีในกิจการใดที่ยาวนาน ผู้สอบบัญชีอาจมีส่วนรู้เห็นในการกระทำผิดเกี่ยวกับการแสดงรายงานในงบการเงิน ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้คัดค้านการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีเช่นกัน โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรโดยใช้ตัวเบรยการคงค้างเป็นตัวแทนในการวัดความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับระยะเวลาการสอบบัญชี ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มความสัมพันธ์ระยะสั้นระหว่างผู้สอบบัญชีกับบริษัทลูกค้ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายการคงค้าง เนื่องจากเมื่อผู้สอบบัญชีเข้าตรวจสอบกิจการใดในปีแรกๆ นั้นมักเสนอให้กิจการตัดจำหน่ายรายการต่างๆ เช่นการหักค่าเผื่อการด้อยค่าของสินทรัพย์ ทำให้กิจการต้องบันทึกรายการคงค้างด้วยจำนวนที่สูงกว่าปกติ แต่ในการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้ถือเป็นการตกแต่งกำไรแต่อย่างใด ส่วนกลุ่มความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างผู้สอบบัญชีกับบริษัทลูกค้ามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับรายการคงค้าง เนื่องจากผู้สอบบัญชีจะมีความรู้ความเข้าใจในธุรกิจของลูกค้ามากขึ้นและนำมาใช้พิจารณาในการลดหรือจัดรายการคงค้างที่ไม่เหมาะสมออกไป จึงอาจกล่าวได้ว่ากรณีที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบกิจการใดเป็นระยะเวลานานนั้นไม่ได้ทำให้ความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานลดลงแต่อย่างใด

Park and Ro (2004) ศึกษาอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่าง กำไรกิจการ กำไรอุตสาหกรรม ระยะเวลาการประกาศผลการดำเนินงานของกิจการและรายการคงค้างที่ผู้บริหารควบคุมไม่ได้ โดยใช้ข้อมูลจำนวน 395 บริษัทใน 57 อุตสาหกรรม สำหรับช่วงเวลาของข้อมูลที่นำมาใช้คือตั้งแต่ ค.ศ. 1978 ถึง ค.ศ. 1995 วิธีที่ใช้ในการวัดค่าความสัมพันธ์ใช้ Jones Model ในการวัดค่ารายการคงค้างที่ผู้บริหารควบคุมได้ใช้ Pearson Correlation เพื่อหาค่าสหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างกำไรของกิจการกับกำไรอุตสาหกรรมและใช้ Regression Model ในการทดสอบสมมติฐานในการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบของคำถามในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่ากิจการที่ความสัมพันธ์ของกำไรกับกำไรอุตสาหกรรมที่สูงมีแนวโน้มที่ผู้บริหารจะมีการจัดการรายการคงค้างของกิจการมากกว่ากิจการในลักษณะอื่นอีกทั้งจะมีการประกาศผลการดำเนินงานล่าช้ากว่ากิจการในลักษณะอื่นด้วย

จิรบุน สันโตษ (2548) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างและผลการดำเนินงานทางการเงิน โดยใช้เทคนิคของการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่ากำไรสุทธิและระดับความสัมพันธ์ของกำไรสุทธิของกิจการกับของอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายการคงค้างของกิจการในทางตรงกันข้าม กระแสเงินสดจากการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับรายการคงค้างของกิจการ การศึกษานี้ยังพบอีกว่าตัวแปรควบคุมซึ่งประกอบด้วย ประเภทธุรกิจ ขนาดของกิจการ และมูลค่าของรายการคงค้างปีก่อนมีระดับนัยสำคัญทางสถิติสัมพันธ์กับรายการคงค้างอีกด้วย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต ซึ่งชี้ให้เห็นว่านักลงทุนและผู้ใช้งบการเงินควรคำนึงถึงปัจจัยที่กิจการอาจนำมาใช้ในการบริหารจัดการกำไรของกิจการ

Lin et al. (2006) ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของศักยภาพของคณะกรรมการตรวจสอบกับคุณภาพกำไรและใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของคณะกรรมการตรวจสอบว่ามีส่วนในการทำให้งบการเงินของกิจการมีกำไรที่สูงกว่าความเป็นจริงผ่านกระบวนการบริหารจัดการกำไร ดังตัวอย่างกรณีศึกษาของบริษัทเอนรอน โดยใช้ลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบอันประกอบไปด้วย ขนาด ความเป็นอิสระ ความเชี่ยวชาญทางด้านการเงิน กิจกรรม และการถือหุ้นในบริษัท ซึ่งอาจจะมีผลต่อการบริหารจัดการกำไร ผลการศึกษาพบว่าขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการบริหารจัดการกำไร ส่วนตัวแปรอื่นที่สนใจพบว่าไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการจัดการกำไร

2.3 กรอบแนวคิดการศึกษา

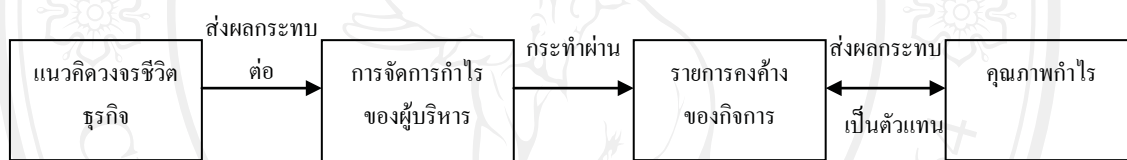
จากการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างวงจรชีวิตธุรกิจกับรายการคงค้างของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง ผู้ศึกษาได้สร้างกรอบแนวคิด ประกอบไปด้วย

- 2.3.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวงจรชีวิตธุรกิจกับรายการคงค้าง
- 2.3.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับที่มาของตัวแปรจากการศึกษาในอดีต

ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละส่วน อธิบายดังนี้

2.3.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวงจรชีวิตธุรกิจกับรายการคงค้าง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาจึงเชื่อมโยงแนวคิดวงจรชีวิตธุรกิจกับรายการคงค้างของกิจการ โดยสามารถแบ่งให้อยู่ระหว่างช่วงของกิจการเจริญเติบโตอย่างมากถึงถดถอยอย่างมาก ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ช่วงดังนี้ ช่วงเจริญเติบโต ช่วงระหว่างเจริญเติบโตและคงที่ ช่วงคงที่ ช่วงระหว่างคงที่และถดถอย และช่วงสุดท้ายคือช่วงถดถอย หากกิจการอยู่ในช่วงถดถอยมากย่อมมีแนวโน้มที่ผู้บริหารของกิจการจะทำการบริหารจัดการกำไรผ่านรายการคงค้าง โดยรายการคงค้างดังกล่าวเป็นตัวแทนของคุณภาพกำไร ในทางกลับกันหากกิจการอยู่ในช่วงเจริญเติบโตอย่างมาก ย่อมไม่มีแนวโน้มที่ผู้บริหารของกิจการจะทำการบริหารจัดการกำไร เนื่องจากกิจการอยู่ช่วงผลการดำเนินงานดี ดังภาพที่ 2.1 และเลือกใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

2.3.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับที่มาของตัวแปรจากการศึกษาในอดีต

จากการศึกษาในอดีตพบว่า ตัวแปรเกี่ยวข้องกับวงจรชีวิตธุรกิจและรายการคงค้างที่เป็นตัวแทนของคุณภาพกำไรในแต่ละงานวิจัยมีความแตกต่างกันในบางส่วน เนื่องจากวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน โดยตัวแปรที่ถูกนำมาใช้ในงานวิจัยหลายครั้งได้แก่ รายการคงค้างของกิจการปีก่อน กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ระดับความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานของกิจการกับอุตสาหกรรม กำไรสุทธิ และ ขนาดของกิจการ (Lin et al., 2006; Park and Ro, 2004; Myer et al., 2003; จิรบุษ สัน โขษ, 2548) ซึ่งทำให้เชื่อว่าตัวแปรเหล่านี้อาจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร โดยวัดในรูปแบบของรายการคงค้าง ตารางที่ 2.2 นำเสนอที่มาของตัวแปรจากการศึกษาในอดีต

ตารางที่ 2.2สรุปที่มาของตัวแปรจากการศึกษาในอดีต

ตัวแปรที่ใช้จาก งานวิจัยในอดีต	ผู้วิจัยในอดีต				
	Lin et al. (2006)	Park and Ro (2004)	Myer et al. (2003)	Liu (2008)	จิรบุษ สันโดด (2548)
ABSACC	**				
ABSCFO	**				
ACC	**				
ACCRUAL _{T-1}		**			**
ACEXPD	*				
ACINDD	*				
ACMEETD	*				
ACOWNPT	*				
ACSIZED	*				
Age			**		
BIG5/BIG4	**		**		
CFO	**	**	**	**	*
FINACQ	**				
Industry Growth			**		
HCOR		*			*
HCOR*REP		*			
Industry			**	**	**
LATE		*			*
LATE*REP		*			
LEV	**				

ตัวแปรที่ใช้จาก งานวิจัยในอดีต	ผู้วิจัยในอดีต				
	Lin et al. (2006)	Park and Ro (2004)	Myer et al. (2003)	Liu (2008)	จิบบุษ สันโดด (2548)
LNAUFEE	**				
LNNONAU	**				
LOSS	**				
MKRTX	**				
MKT/BOOK	**				
NI		**			*
SIZE	**	**	**		**
Tenure	**		*		
TYPE		**			*
Year			**	**	
1/Lagged Total Assets				**	
Δ Rev				**	
PPE				**	
CFO _{T-1}				**	
CFO _{T+1}				**	
GROW				*	
GROW/MAT				*	
MAT (Omitted)				*	
MAT/DE				*	
DE				*	

หมายเหตุ *ตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย **ตัวแปรควบคุม

ช่องที่แรเงาคือตัวแปรที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งสามารถแสดงเป็นแบบจำลองได้ดังนี้

$$\text{ACCRUAL}_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{CFO}_{i,t} + \beta_2 \text{HCOR}_{i,t} + \beta_3 \text{NI}_{i,t} + \beta_4 \text{SIZE}_{i,t} + \beta_5 \text{ACCRUAL}_{i,t-1} \\ + \beta_6 \text{GROW}_{i,t} + \beta_7 \text{GROW/MAT}_{i,t} + \beta_8 \text{MAT/DE}_{i,t} + \beta_9 \text{DE}_{i,t} + e$$

โดยที่

ABSACC	=	ค่าสมบูรณ์ของรายการคงค้างรวม
ABSCFO	=	ค่าสมบูรณ์ของกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน
ACC	=	รายการคงค้างรวมปีปัจจุบัน
ACCRUAL T-1	=	รายการคงค้างปีก่อน
ACEXPD	=	ความชำนาญของคณะกรรมการตรวจสอบ
ACINDD	=	ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ
ACMEETD	=	จำนวนครั้งการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ
ACOWNPT	=	การถือหุ้นของคณะกรรมการตรวจสอบ
ACSIZED	=	จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ
Age	=	จำนวนปีที่ของสินทรัพย์รวมที่ถูกรายงานไว้ในฐานข้อมูล
BIG5/BIG4	=	ประเภทของผู้สอบบัญชี
CFO	=	กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน
FINACQ	=	การออกหุ้นหรือตราสารหนี้ของกิจการ
Industry Growth	=	อัตราการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม
HCOR	=	ระดับความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานของกิจการกับของอุตสาหกรรม
HCOR*REP	=	ระดับความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานของกิจการกับของอุตสาหกรรมคูณด้วยกำไรสุทธิ
Industry	=	ประเภทของอุตสาหกรรม
LATE	=	ระยะเวลาในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี
LATE*REP	=	ระยะเวลาในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีคูณด้วยกำไรสุทธิ
LEV	=	อัตราส่วนสภาพหนี้
LNAUFEE	=	ค่าสอบบัญชีสำหรับบริการสอบบัญชี

LNNONAU	=	ค่าใช้จ่ายที่จ่ายสำหรับบริการอื่นที่ไม่ใช่บริการสอบบัญชี
LOSS	=	ผลขาดทุนของกิจการ
MKRTX	=	อัตราผลตอบแทนประจำปีของกิจการ
MKT/BOOK	=	อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี
NI	=	กำไรสุทธิของกิจการ
SIZE	=	ขนาดของกิจการ
Tenure	=	ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า
TYPE	=	ลักษณะของกิจการว่าเป็นกิจการที่อยู่ในแผนฟื้นฟูกิจการหรือไม่
Year	=	จำนวนปีที่เข้าเป็นบริษัทจดทะเบียน
1/Lagged Total Assets	=	หนึ่งหารด้วยสินทรัพย์สุทธิของกิจการ
Δ Rev	=	การเปลี่ยนแปลงรายได้ของกิจการ
PPE	=	ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ของกิจการสุทธิ
CFO _{T-1}	=	กระแสเงินสดจากการดำเนินงานปีก่อน
CFO _{T+1}	=	กระแสเงินสดจากการดำเนินงานปีถัดไป
GROW	=	ช่วงเจริญเติบโต
GROW/MAT	=	ช่วงเจริญเติบโตเกือบคงที่
MAT (Omitted)	=	ช่วงคงที่ (ละเว้นไม่แสดงในสมการ)
MAT/DE	=	ช่วงคงที่เกือบถดถอย
DE	=	ช่วงถดถอย

สำหรับตัวแปรควบคุมที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้จะเลือกตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกิจการที่มีการศึกษาบ่อยครั้ง สำหรับตัวแปรอื่นนั้น ถึงแม้ว่าจะมีการศึกษาบ่อยครั้งแต่เป็นการศึกษาในขอบเขตของงานสอบบัญชี ซึ่งผู้ศึกษาไม่ได้ให้ความสนใจกับตัวแปรดังกล่าว ในส่วนของตัวแปรประเภทอุตสาหกรรม ลักษณะของกิจการว่าเป็นกิจการที่อยู่ในแผนฟื้นฟูกิจการหรือไม่ และจำนวนปีที่เข้าเป็นบริษัทจดทะเบียนนั้นจะไม่ได้รวมไว้ในการศึกษานี้ เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาเลือกเฉพาะกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างเพียงกลุ่มเดียว และในอดีตในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจะมีกลุ่มบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ในระหว่างแก้ไขการดำเนินงาน

(REHABCO) ซึ่งปัจจุบันได้ถูกยกเลิกแล้ว นอกจากนี้จำนวนปีที่เข้าเป็นบริษัทจดทะเบียนนั้นเป็นตัวแปรหนึ่งในการแบ่งช่วงชีวิตธุรกิจ จึงไม่จำเป็นที่ต้องทำเป็นตัวแปรควบคุม จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่การศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่ามีส่วนต่อรายการคงค้างของกิจการ คือ

1. กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (CFO)

เนื่องจากกิจการที่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานสูง แสดงว่ากิจการนั้นมีผลการดำเนินงานที่ดีและมีความเป็นไปได้น้อยที่จะนำรายการคงค้างมาใช้ในการบริหารจัดการรายการทางบัญชีของกิจการ (ปทุมทริกา โบกกระณีย์, 25 50: 53-54) ดังนั้นกระแสเงินสดจากการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับรายการคงค้างและมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพกำไร

กระแสเงินสดจากการดำเนินงานวัดจากกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ปรับปรุงด้วยรายการตัดบัญชีและรายการด้อยค่าหารด้วยสินทรัพย์รวม

$$\frac{\text{กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (CFO)}}{\text{สินทรัพย์รวม (Total Asset)}} = \frac{\text{กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (Cash Flow for Operating)}}{\text{สินทรัพย์รวม (Total Asset)}}$$

กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ปรับปรุงด้วยรายการตัดบัญชีและรายการด้อยค่า ได้จาก งบกระแสเงินสดปีปัจจุบัน รายการรวมกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน สินทรัพย์รวม ได้จาก งบดุลปีปัจจุบัน รายการรวมสินทรัพย์รวมสุทธิ

2. ระดับความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานของกิจการกับของอุตสาหกรรม (HCOR)

จากการศึกษาอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างกำไรกิจการ กำไรอุตสาหกรรม ระยะเวลาการประกาศผลการดำเนินงานของกิจการและรายการคงค้างของกิจการ ผลการวิจัยพบว่ากิจการที่มีระดับความสัมพันธ์ของกำไรกิจการกับกำไรของอุตสาหกรรมที่สูง มีแนวโน้มที่ผู้บริหารจะมีการบริหารจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างของกิจการมากกว่ากิจการในลักษณะอื่นๆ (Park and Ro, 2004 อ้างถึงใน จิรบุษ สัน โดด, 2548: 34-35) ดังนั้น ระดับความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานของกิจการกับของอุตสาหกรรมจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายการคงค้าง

ระดับความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานของกิจการกับของอุตสาหกรรม วัดค่าโดยใช้กำไรสุทธิของกิจการตั้งหารด้วยกำไรสุทธิของอุตสาหกรรม

$$\frac{\text{ระดับความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานของ
กิจการกับของอุตสาหกรรม (HCOR)}}{\text{กำไรสุทธิของอุตสาหกรรม
(Industry Earnings)}} = \frac{\text{กำไรสุทธิของกิจการ
(Firm Earnings)}}{\text{กำไรสุทธิของอุตสาหกรรม
(Industry Earnings)}}$$

กำไรสุทธิของกิจการ ได้จาก งบกำไรขาดทุน รายการกำไรหลังหักค่าใช้จ่ายสุทธิ
กำไรสุทธิของอุตสาหกรรม ได้จาก ข้อมูล สรุปฐานะการเงินผลการดำเนินงานราย
อุตสาหกรรมที่ปรากฏในเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในที่นี้คือกำไรสุทธิรวมทุก
บริษัทในกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์หารด้วยจำนวนบริษัทในกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์และกำไร
สุทธิรวมทุกบริษัทในกลุ่มวัสดุก่อสร้างหารด้วยจำนวนบริษัทในกลุ่มวัสดุก่อสร้าง แยกแต่ละกลุ่ม
อุตสาหกรรม

3. กำไรสุทธิของกิจการ (NI)

จากการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรายการตามเกณฑ์คงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของ
ผู้บริหาร (Discretionary Accrual) กับระดับกำไรที่มีการกำหนดไว้สำหรับการจ่ายโบนัส
ผลการวิจัยพบว่า ถ้ากำไรก่อนรายการตามเกณฑ์คงค้างที่ขึ้นกับดุลยพินิจผู้บริหารลดลงต่ำกว่าระดับ
กำไรขั้นต่ำที่มีการกำหนดไว้สำหรับการจ่ายโบนัส ผู้บริหารจะเพิ่มกำไร โดยอาศัยรายการตาม
เกณฑ์คงค้างเพื่อให้กำไรเพิ่มขึ้นถึงระดับที่ได้กำไรขั้นต่ำที่มีการกำหนดไว้สำหรับการจ่ายโบนัส
แต่ในทางตรงกันข้ามถ้ากำไรก่อนรายการตามเกณฑ์คงค้างสูงกว่าระดับกำไรสูงสุดที่มีการกำหนด
ไว้สำหรับการจ่ายโบนัส ผู้บริหารจะลดกำไร โดยใช้รายการตามเกณฑ์คงค้างนั้น เพื่อให้กำไรลดลง
จนถึงระดับกำไรสูงสุดที่มีการกำหนดไว้สำหรับการจ่ายโบนัส เนื่องจากถึงแม้จะบริหารให้กำไรสูง
กว่าระดับกำไรสูงสุดที่มีการกำหนดไว้สำหรับการจ่ายโบนัสก็ไม่มีผลกับโบนัสที่จะได้รับ (Gaver
and Austin,1995: 3-28) ดังนั้นกำไรสุทธิของกิจการมักมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายการคงค้าง
ของกิจการ

กำไรสุทธิของกิจการวัดค่าโดยใช้มูลค่ากำไรสุทธิที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุนหารด้วย
สินทรัพย์รวม

$$\frac{\text{กำไรสุทธิของกิจการ (NI)}}{\text{สินทรัพย์รวม (Total Asset)}} = \frac{\text{กำไรสุทธิของกิจการ (Net Income)}}{\text{สินทรัพย์รวม (Total Asset)}}$$

กำไรสุทธิของกิจการ ได้จาก งบกำไรขาดทุน รายการกำไรหลังหักค่าใช้จ่ายสุทธิ
สินทรัพย์รวม ได้จาก งบดุลปีปัจจุบัน รายการรวมสินทรัพย์รวมสุทธิ

4. ขนาดของกิจการ (SIZE)

เนื่องจากกิจการที่มีขนาดใหญ่กว่าอาจมีรายการบัญชีที่มากกว่าและบันทึกรายการคง
ค้างไว้ด้วยจำนวนที่สูงกว่าเพราะต้องลงทุนด้วยจำนวนที่มากกว่า (ทศลียา สังขสุวรรณ, 2548: 60)
ดังนั้นขนาดของกิจการมักมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายการคงค้าง และมีความสัมพันธ์เชิงลบกับ
คุณภาพกำไร

ขนาดของกิจการวัดจากสินทรัพย์รวมโดยใส่ลอการิทึม (ฐานสิบ) เพื่อปรับความ
แตกต่างของกิจการ

$$\text{ขนาดของกิจการ (SIZE)} = \text{Log}_{10} (\text{สินทรัพย์รวม (Total Asset)})$$

สินทรัพย์รวม ได้จาก งบดุลปีปัจจุบัน รายการรวมสินทรัพย์รวมสุทธิ

5. รายการคงค้างรวมปีที่แล้ว (ACCRUAL T-1)

รายการคงค้างของกิจการปีก่อน ACCRUAL_{t-1} น่าจะมีความสัมพันธ์กับการปรับปรุง
รายการคงค้างในปีปัจจุบัน เนื่องจากหากปีก่อนมีการปรับปรุงรายการคงค้างสูงอาจส่งผลให้การ
ปรับปรุงรายการคงค้างในปีปัจจุบันมีจำนวนที่สูงขึ้นเพื่อรักษาระดับของผลการดำเนินงานไว้ใน
ระดับเดิม (Kang and Sivaramakrishnan, 1995; Park and Ro, 2004 อ้างถึงใน จิรบุษ สันโตด, 2548:
39) ดังนั้นรายการคงค้างรวมของปีก่อนมักมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายการคงค้าง

รายการคงค้างรวมของปีก่อนวัดจาก Balance Sheet Approach ดังสูตรข้างต้นหารด้วย
สินทรัพย์รวมปีที่แล้ว

$$\text{รายการคงค้างรวมปีที่แล้ว (ACCRUAL T-1)} = \frac{\text{รายการคงค้างรวมปีที่แล้ว (Last Year Accrued Transaction)}}{\text{สินทรัพย์รวม (Total Asset)}}$$

รายการคงค้างรวมของปีก่อน สามารถคำนวณได้ดังต่อไปนี้

$$ACCRUAL_{t-1} = \Delta CA_{t-1} - \Delta Cash_{t-1} - \Delta CL_{t-1} + \Delta DCL_{t-1} - DEP_{t-1}$$

โดยที่

$$ACCRUAL_{t-1} = \text{รายการคงค้างทั้งหมดของกิจการปีที่แล้ว}$$

$$\Delta CA_{t-1} = \text{การเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์หมุนเวียน ปีที่แล้ว}$$

$$\Delta Cash_{t-1} = \text{การเปลี่ยนแปลงเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ปีที่แล้ว}$$

$$\Delta CL_{t-1} = \text{การเปลี่ยนแปลงของหนี้สินหมุนเวียนปีที่แล้ว}$$

$$\Delta DCL_{t-1} = \text{การเปลี่ยนแปลงของหนี้สินระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระภายใน 1 ปี ในปีที่แล้ว}$$

$$DEP_{t-1} = \text{ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่ายปีที่แล้ว}$$

รายการคงค้างรวมของปีก่อน ที่ได้จากสูตร เกิดจากการคำนวณการเปลี่ยนแปลงของแต่ละรายการที่แสดงในงบดุลปีที่แล้ว ส่วน ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย ปีที่แล้ว ใช้รายการดังกล่าวที่ปรากฏในงบกระแสเงินสดปีที่แล้ว

สินทรัพย์รวม ได้จาก งบดุลปีปัจจุบัน รายการรวมสินทรัพย์รวมสุทธิ